

Nr 11.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion angående ändrad tidpunkt och dag för de allmänna valen.

Uti en inom första kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 238, av herrar *Bengtson* och *Andersson, Lars*, hemställes, »att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte begära utredning angående möjligheterna att förlägga de allmänna valen till en senare tidpunkt på hösten och om möjligt till en vardag».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Enligt gällande bestämmelser förrättas ordinarie val till andra kammaren samt allmänna val till landsting och till stads- och kommunalfullmäktige den tredje söndagen i september månad. Motsvarande val av municipalfullmäktige äga rum första söndagen i oktober och val av kyrkofullmäktige tredje söndagen i sistnämnda månad.

Vad först beträffar den av motionärerna framförda tanken om de allmänna valens förläggande till senare tidpunkt på hösten må erinras om att 1918 års riksdag i skrivelse (nr 454) till Kungl. Maj:t hemställde om utredning av frågan om förläggande av andrakammarval och landstingsmannaval till en gemensam valdag. Sedan yttranden i ämnet inhämtats från landsting och länsstyrelser framlades i proposition (nr 121) till 1919 års riksdag resultatet av utredningen och föreslogs där fastställandet av tredje söndagen i september som valdag för ifrågavarande två val. Av de 30 korporationer och myndigheter, som förordade införandet av en gemensam valdag, ansågo 26 att september vore den lämpligaste månaden, och 19 av dessa ansågo, att valet borde förläggas till slutet av månaden. Till stöd härför anfördes bl. a., att det brådaste skördarbetet då vore överståndet och att det ur klimatiska synpunkter vore den lämpligaste tiden. Endast i två av de infortrade yttrandena förordades att förlägga valdagen till oktober månad. Föredragande departementschefen framhöll för egen del, att valen icke lämpligen kunde förläggas till den mörkaste årstiden under oktober, november och december månader. Förutom de korta dagarna under dessa månader utgjorde även klimatet och vägarnas svårframkomlighet i vissa delar av landet ett hinder härför. Vidare framhölls, att oktober och november månader med hänsyn till de då i stor omfattning försiggående flyttningarna voro föga lämpade som valmånader. Både med hän-

syn till väderlek och väglag ansåg därför departementschefen september månad som lämplig; med hänsyn till skördarbetets intensitet under månadens tidigare del borde valet förläggas till månadens senare hälft men med hänsyn till väderleksförhållanden och kommunikationssvårigheter ej senare än som var absolut nödvändigt. Konstitutionsutskottet (utl. nr 21) anslöt sig till departementschefens uttalande och tillstyrkte bifall till den föreslagna valdagen i slutet av september månad. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

I förevarande motion föreslås bl. a., att de allmänna valen förläggas till en senare tidpunkt på hösten t. ex. mitten av oktober månad. Några skäl av beskaffenhet att böra föranleda riksdagen till ett förändrat ståndpunkts-tagande i fråga om tiden för de allmänna valen ha emellertid enligt utskottets mening ej anförts i förevarande motion. De grunder, som år 1919 åberopades för andrakammarvalens och landstingsmannavalens förläggande till september månad, äro alltjämt bärande. Med hänsyn till de klimatiska förhållandena i stora delar av vårt land böra de allmänna valen ej äga rum för sent på hösten. Om valdagen förlades till mitten av oktober månad, skulle detta vidare medföra den påtagliga olägenheten att de lagtima landstingsmötena komme att infalla under sista veckan före valet och kanske fortsatte över valdagen. Utskottet avstyrker därför motionen i förevarande del.

Vad härefter beträffar motionärernas förslag om valens förläggande till en vardag, som i så fall borde bli helgdag utan kyrklig karaktär, må erinras om att även denna fråga var under omprövning år 1919 i samband med fastställandet av valdag. Av de infordrade yttrandena hade 4 landsting och 7 länsstyrelser förordat valens förläggande till en vardag, som i större eller mindre utsträckning borde vara arbetsfri. 14 landsting och 14 länsstyrelser förordade emellertid söndagen som valdag och som motiv framfördes t. ex. av Stockholms läns landsting, att det dittills varit vanligt att förlägga andrakammarvalen till en söndag och att jämväl landstingsmannavalen förrättades på en helgdag utan att några klagomål försports. Föredragande departementschefen ansåg sig i valet mellan en arbetsfri söckendag och en söndag som valdag böra giva företräde åt söndagen, åtminstone tills vidare, innan resultatet av den åt den s. k. arbetstidskommittén uppdragna utredningen angående införande av helgdagar utan kyrklig karaktär, s. k. »bankholidays» förelåg. Med stöd av majoriteten av de infordrade yttrandena och av den omständigheten att söndagen i tidigare praxis varit valdag utan att olägenheter försports förordade därför departementschefen söndagen som valdag. Konstitutionsutskottet ansåg det ur flera synpunkter vara en fördel, om en arbetsfri vardag kunde inrättas under hösten, och uttalade en förväntan om att resultatet av den omförmälda utredningen snarast möjligt måtte kunna föreläggas riksdagen.

Då arbetstidskommittén år 1920 framlade förslag om en sammanhängande arbetarsemester om 8 dagar, förföll emellertid frågan om införande av bankholidays. Därefter har spörsmålet om inrättande av helgdag utan kyrklig karaktär under hösten blivit aktuell genom helgdagssakkunnigas år 1947 avgivna betänkande (SOU 1947: 27). De sakkunniga föreslogo däri förutom en kyrklig helgdag omkring den 1 november också inrättandet av en icke kyrklig helgdag omkring den 1 oktober, dock utan att beröra frågan om de allmänna valens förläggande till någon av de föreslagna helgdagarna. Från justitiedepartementet har inhämtats, att förslaget om inrättande i enlighet med de sakkunnigas förslag av en helgdag utan kyrklig karaktär skjutits på framtiden.

Något förslag om valens förläggande till en vardag har efter år 1919 ej varit föremål för riksdagens prövning förrän genom nu förevarande motion. Detta förhållande visar enligt utskottets mening, att valens förläggande till en söndag numera så vuxit in i det allmänna medvetandet, att några principiella betänkligheter mot söndagen som valdag knappast längre äro för handen. Med hänsyn härtill får utskottet, under erinran om att enligt gällande bestämmelser uppehåll i valförrättningen skall göras för den tid högmässogudstjänst pågår, avstyrka förevarande motion även uti nu ifrågasvarande del.

På grund av vad sålunda anförts hemställer utskottet,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 1 mars 1951.

På konstitutionsutskottets vägnar:

JONES ERIK ANDERSSON.

Närvarande:

från första kammaren: herrar Jones Erik Andersson, Karl August Johanson, Elmgren*, Herlitz, Björck, Hällgren*, Fritiof Thun, Damström och Arrhén; samt

från andra kammaren: herrar Fast*, Norén, Swedberg, Spångberg, Nolin*, Nordkvist, Hansson i Skediga*, Hammar, fru Svedberg och herr Edberg*.

* Ej närvarande vid justeringen.
